

УДК 796(447)

DOI 10.33244/2617-4154.3(16).2024.53-65

Р. С. Свистович,

канд. юрид. наук, доцент,

Житомирський інститут Приватного акціонерного
товариства «Вищого навчального закладу

«Міжрегіональна академія управління персоналом»

e-mail: zarosi@ukr.net

ORCID ID 0009-0005-5057-6133

СПОРТИВНІ МАСОВІ ЗАХОДИ: ІСТОРІЯ, ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА

У науковій статті встановлено, що спортивні масові заходи мають досить велику історію. Перші масові спортивні заходи зафіксовано ще у перших державах Сходу. Найбільшого розвитку масові спортивні заходи отримали в Давній Греції, а основними подіями того часу стали масові спортивні заходи, які отримали назву Олімпійські ігри. Є досить багато трактувань щодо організації та проведення спортивних масових заходів, проте на сьогодні виокремлено такі: досягнення певного комфорту та задоволення з боку як учасників, так і глядачів; пропаганда здорового способу життя; певне психологічне розвантаження для учасників і глядачів; заробляння грошей та використання тоталізатора, часткове використання учасників спортивних масових заходів у політичних цілях.

Аналіз, проведений у статті, показує, що найбільш масовими спортивними заходами є футбольні матчі, які загалом збирають понад 1 мільярд глядачів щороку в усьому світі. Водночас футбол – це чималі гроші, які використовують з метою популяризації футболу та заробітку для власників футбольних клубів. Крім того, досить часто практикується продаж гравців різним командам з метою заробітку. На сьогодні вже розвинулося й існує спортивне право, яке певною мірою впливає на формування не тільки суспільних відносин, але в окремих випадках і на політику та міжнародні відносини.

Окремі види масових спортивних заходів відрізняються тим, що до організації ігор та проведення турнірів причетні мафіозні структури. Існують також спортивні змагання, які мають за мету нанесення учасникам ушкоджень, а в окремих випадках і смерті.

В Україні спортивні масові заходи на сьогодні проводять досить рідко у зв'язку з війною, яку веде російська федерація, проте українські спортсмени беруть участь у різноманітних змаганнях.

Здійснено висновок, що спортивні масові заходи – це необхідна частина людської культури, яка розвивається і певною мірою здійснює вплив на суспільство.

Ключові слова: *спортивні масові заходи, учасники спортивних масових заходів, глядачі, мета спортивних масових заходів, фінансові питання спортивних масових заходів, негативні сторони спортивних масових заходів, позитивні сторони спортивних масових заходів.*

Постановка проблеми. Розвиток суспільства неможливо уявити без спортивних масових заходів. Вони стали частиною культури, їх проведення супроводжуються присутністю мільйонів глядачів. Суперництво та змагання, а також пропаганда здорового способу життя, відпочинок і певне задоволення стали вже звичними для багатьох видів спортивних масових заходів. Проте детальне вивчення системи спортивних масових заходів показує, що їх розвиток відбувався нерівномірно. На сьогодні спортивні масові заходи є не лише позитивними емоціями, а й використання спортсменів, їх експлуатація та заробляння значної кількості коштів. Спортивні масові заходи вже певною мірою впливають на політику та міжнародні відносини, наприклад спортсмени російської федерації відсторонені від Олімпійських ігор у Парижі у зв'язку з агресією російської федерації в Україні.

Ці та інші сторони спортивних масових заходів показують, що їх вивчення й аналіз необхідні для суспільства загалом і їх проведення може сприяти позитивним змінам у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою статті є широкий спектр наукових і законодавчих джерел. Основними з них є закони та законопроекти України, урядові програми та інші нормативно-правові акти. Насамперед питання історичного розвитку спортивних масових заходів висвітлювали І. В. Бабіко, В. С. Дмитрук, С. Н. Бубка, В. К. Ларіонова та інші.

Використовується також інформаційно-аналітичний матеріал, який висвітлює різні аспекти масових спортивних заходів (О. В. Сервачак, В. О. Лефтеров, Е. Соболев, А. Сватєв, В. Дорошенко). Оскільки спортивні масові заходи насамперед пов'язані з досить значними фінансовими аспектами, ряд дослідників висвітлював фінансування та прибуток як клубів, так і окремих гравців, які беруть участь у проведенні масових спортивних заходів (О. Л. Кошеваров, С. А. Гончарук, М. В. Латишев).

Певна увага також приділялася дослідниками питанням охорони публічного порядку та публічної безпеки під час проведення масових заходів (А. Ю. Мартишко, В. В. Заросило).

Метою пропонованого наукового дослідження є аналіз спортивних масових заходів, їх історичний розвиток, вплив на культуру та організацію відпочинку людини, систему загальнолюдських цінностей і вдосконалення комунікативних можливостей у суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Якщо проаналізувати спортивні масові заходи, то зазначимо, що вони виникли досить давно. Причинами спортивних масових заходів, як пропонують окремі дослідники, були такі:

– під час проведення спортивних заходів виявлялися найбільш підготовлені особи, які перші мали бажання у військових діях та інших напрямках;

- спортивні масові заходи давали змогу зібрати групи людей, які бачили приклади сміливості, швидкості, уміння та тощо і ставали прикладом для наслідування;
- перші спортивні масові заходи з'явилися як початки військового виховання для молоді і були пов'язані з діями, які використовували військові: стрільба з луків, боротьба, метання різних предметів, які уражали ціль на відстані тощо;
- спочатку спортивні масові заходи проводили з окремими учасниками, проте з часом уже стали використовувати окремі команди, які змагалися з іншими командами.

Тобто першою метою спортивних масових заходів ставали підготовка та виховання воїнів, а також спритних і відважних мисливців [1].

З іншого боку, спортивні масові заходи були однією зі складових певного впливу на свідомість людей, особливо в первісних суспільствах. Вони починалися й закінчувалися в переважній більшості зі звертанням до богів, яких просили про допомогу, а також дякували їм за перемогу. Іноді перед початком змагань проводилися жертвоприношення.

Уже 2,5 тисячі років тому в Греції з'явилися перші офіційні змагання. Елліни, як називали греків у давнину, любили змагатися і у своїх міфах викликали на змагання навіть богів. Вони вважали, що люди повинні бути досконалими як фізично, так і духовно, тому поняття змагальності, а також присутності багатьох спостерігачів ставало обов'язковою характеристикою спортивних масових заходів [2].

Дослідження окремих учених доводять, чому саме в Давній Греції виникли такі спортивні масові заходи, як Олімпійські ігри. Серед цивілізацій Давнього світу грецька цивілізація була першою і єдиною, яка у всій своїй життєдіяльності орієнтувалася переважно на людину, на самодостатню людську особистість, ставлячи її фактично в центр світобудови. У цьому виявлявся грецький гуманізм чи антропоцентризм, незважаючи на те, що грекам були добре відомі і криваві, спустошливі війни, і нехтування елементарними правами людини, і експлуатація людини людиною в одній з найжорстокіших її форм – у формі рабства [3; 4]. Проте саме в Греції людина вперше усвідомила себе вільною й унікальною особистістю, що різко відрізняється від маси інших зовні схожих на неї індивідів. Рівень особистої свободи, якою користувалися громадяни грецьких полісів, виявився недосяжним усім іншим народам давнини.

Греція за рідкісними винятками (серед цих винятків найвідоміша Спарта з її казарменним ладом) не має настільки характерного для країн Сходу тотального придушення інтересів особи заради «вищих інтересів» держави, найчастіше втіленої у постаті самодержавного деспоту [5; 6]. Держава не втручалася тут у приватне життя громадян з тією безцеремонністю та абсолютною байдужістю до конкретної людської долі, які були відмінними рисами всіх політичних режимів Стародавнього Сходу. Не було тут і «духовної цензури», тобто проникливого контролю жерців за настроями та поведінкою кожної окремої людини [7].

Відмінність греків також відчутно під час розгляду божественних вірувань. Не відкидаючи існування різних надприродних сил і насамперед богів та в певних випадках звертаючись до них за допомогою, греки, однак, намагалися дивитися на навколишній світ прямо і тверезо, оцінюючи його раціонально, тобто з погляду здорового сенсу і за законами хоча б елементарної логіки [8].

На відміну від більшості стародавніх суспільств, які розвивалися достатньо ізольовано і зазвичай замкнених на самих собі (класичними прикладами тут можуть слугувати Єгипет і Китай), грецьке суспільство було суспільством відкритого типу, тобто орієнтованим на широкі контакти із зовнішнім світом з метою обміну не тільки різними матеріальними цінностями, а й різноманітною корисною інформацією. Греки придивлялися до країн, заселених так званими «варварами». Їх цікавила природа варварських країн, звичаї та звичаї племен, які їх населяли, релігія й архітектура тощо. У їх інтересі полягав яскраво виражений елемент допитливості та бажання досягнути чужої культури, перейняти з неї все найбільш цінне й корисне. Водночас греки ніколи не копіювали все те, що їм сподобалося в чужих землях, а намагалися це чуже пристосувати до своїх особливих потреб, схильностей і смаків, зробити запозичене органічною частиною своєї культури. Запозичуючи все і звідусіль, греки водночас намагалися не лише зберегти оригінальність і неповторність своєї власної культури, але ще більше розвинути й посилити її.

Особливо це було типовим для спортивних змагань. Якщо говорити про спортивні змагання, які найбільш відомі у світі як Олімпійські ігри, то деякі дослідники вважають, що Олімпійські ігри було засновано з метою припинення постійних воєн, які відбувалися на території Давньої Греції [9, 10]. Адже було досягнуто угоди з усіма воюючими сторонами про припинення військових дій під час проведення Олімпійських ігор.

Проте вони перетворилися не тільки на свято спорту. Перш за все родоначальниками Олімпійських ігор вважали богів, міфічних героїв, а також царів і правителів. Відповідно перед початком проведення Олімпійських ігор проводилися релігійні заходи, які передбачали участь не тільки учасників ігор, але й усіх присутніх. Так, Олімпійські ігри ставали не тільки спортивними змаганнями, але й святом для всіх греків [11].

Кожні Олімпійські ігри певною мірою перетворювалися на свято не тільки для учасників, але й для народу. Вважається, що Олімпійські ігри слугували як конгрес, на який збиралися філософи, скульптори, поети, драматурги, декламатори та співаки.

Основним напрямом Олімпійських ігор було звеличення людини, тобто практично висвітлювався культ досконалості духу і тіла. Розвивалася ідеалізація людини, тобто щоб кожна була розвинена всебічно: як вчений, так і атлет.

Переможцям ігор удостоювалися почесними, які дорівнювали богам. У містах, звідки прибули переможці, встановлювали насамперед статую на його честь, складали хвалебні вірші та пісні, влаштовували величезні бенкети.

Проте потрібно зазначити, що в переможців враховували не тільки фізичну красу і відповідну побудову тіла для участі в Олімпіаді. Враховували й інші елементи, які можна назвати духовним світом людини.

Насамперед кожен учасник змагань під час Олімпійських ігор повинен був бути морально бездоганим, тобто мати відповідну репутацію. Зазначену вимогу насамперед пояснювали культовим характером олімпіад. Адже коли у змаганнях брав участь не порядний спортсмен, то це вважалось неповагою до богів [11].

Тому до ігор допускали тільки осіб, які певною мірою символізували відповідну гармонію, а саме красиві, смілі, сильні, з високим рівнем моральності й духовності.

Щодо програми змагань, то вона спочатку містила тільки біг на одній стадії – 192 метри [10]. Поступово програму вдосконалювали. Було додано різні дистанції для бігу, легкоатлетичне п'ятиборство, кулачний бій, боротьба тощо. Водночас у програму додавали перегони на колісницях, де могли брати участь навіть жінки, тому що спостерігати за іншими змаганнями, а тим більше брати участь у них жінкам було заборонено [2].

Олімпійські ігри проводили до того часу, коли Давня Греція була завойована римлянами. Потрібно зазначити, що римляни також намагалися проводити свої Олімпійські ігри. Проте фізичні вправи та змагання заради досконалості тіла в Давньому Римі не користувалися популярністю. Більшість змагань стосувалися військової підготовки.

Після завоювання Давньої Греції римляни хотіли перенести Олімпійські ігри до Риму, проте греки наполягали на тому, що їх треба проводити лише в Олімпії.

Коли римляни побачили, що їм не вдасться переконати греків, вони залишили їх у спокої й ігри проводили в Олімпії. Проте римляни почали проводити свої спортивні змагання за правилами Олімпійських ігор у різних містах імперії.

Значно змінився й характер проведення спортивних масових заходів. Насамперед змагання, особливо індивідуальні, такі як бокс та боротьба, стали проводити більш жорстоко. Але основним «надбанням» у сорті в римлян стали бої гладіаторів. Спочатку їх проводили тупою зброєю і переможці залишали переможених живими, але поступово вони перетворилися на криваві бої, де переможених знищували. До того ж майже все населення Риму та його пригородів відвідували гладіаторські бої. Водночас зменшилася кількість учасників, таких як поети, філософи та тощо.

Проте в Давньому Римі відбувалися зміни і римський імператор Феодосій I, який активно і насильно насаджував християнство, заборонив проведення Олімпійських ігор, так як вважав їх язическими. Навіть місто Олімпія було спалене християнами.

Так, Олімпіади припинилися майже на п'ятсот років. 23 червня 1894 року в Парижі було прийнято рішення про відродження Олімпійських ігор. Головою комісії було визначено П'єра де Кубертена [10]. У квітні 1896 року були проведені перші оновлені Олімпійські ігри в столиці Греції.

Була відновлена традиція запалення олімпійського вогню 1928 року, який запалювали в Олімпії і доставляли до міста, де проводили Олімпійські ігри.

Під час двох світових воєн Олімпійські ігри не проводили, але були відновлені 1948 року.

Варто зазначити, що на сьогодні всі науковці сходяться на думці, що спортивні масові заходи є найбільш масовими у світі. Найбільш масовими спортивними заходами безперечно є футбольні матчі. За підрахунками в Інтернеті на сьогодні нараховується понад 3,5 мільярда фанатів футболу.

В Україні також за приблизними даними приблизно 40 % населення вважають себе уболівальниками футболу. Проте є велика кількість уболівальників хокею та ряду інших видів спорту.

Мета спортивних масових заходів у більшості випадків визначається для уболівальників як відпочинок, але, з іншого боку, це прояви певного азарту, форма активного дозвілля, а також певною мірою пропаганда здорового способу життя [12].

Більшість українців уже звикли до різноманітних спортивних подій, які певною мірою відволікають людей від буденності та дають певну насолоду. Проте на сьогодні в Україні питання проведення спортивних масових заходів є досить проблематичним, адже йде війна, на Україну напала російська федерація, і тому проводити їх дуже небезпечно.

Крім психологічного розвантаження та задоволення, спортивні масові заходи мають і інший бік. На сьогодні, особливо футбол, це досить великі капіталовкладення, витрати та прибутки.

Футбол – це не лише гра та задоволення глядачів, це великий бізнес, що щорічно приносить мільярди доларів доходу. Якщо проаналізувати, статки та доходи відомих футбольних клубів надходять з різних джерел, які досить різноманітні, і, отже, це дає змогу клубам насамперед підтримувати високий рівень гри та відбирати достойних футболістів-виконавців, залучати нових футбольних талантів та певною мірою розвивати свою інфраструктуру [13; 14].

Основними джерелами прибутку від проведення футбольних матчів, які визначають дослідники, є такі:

1. Телетрансляція самих футбольних матчів. Найбільші прибутки футбольні клуби отримують від продажу прав на телевізійні трансляції своїх матчів. Футбольні матчі відомих клубів дивляться мільйони людей. Суми від продажу прав на телетрансляції залежить переважно від популярності клубу та його участі в престижних турнірах. Особливо поширеними є телетрансляції у Європі, проте й інші частини світу проводять відповідні турніри.

2. Великим джерелом прибутків футбольних клубів є також спонсорські угоди. Різноманітні компанії платять великі суми за право помістити свої емблеми та інші рекламні продукти як під час футбольних матчів, так і загалом асоціювати свою марку під час проведення змагань між футбольними клубами.

3. Продаж квитків також є досить важливим джерелом прибутків для футбольних клубів. Ціна на квитки залежить від бренду клубу, його положення у футбольному середовищі, кількості зірок футболу, які грають у клубі, та інших чинників. Тому коли грають гранди футболу, квитки дорожчають у декілька разів.

4. Певним джерелом доходів клубів є також продаж клубної продукції, такої як форма, шарфи, рушники з емблемою клубів, різноманітні сувеніри та інші вироби з емблемами клубів. Зазначені дії також приносять значний прибуток.

5. Досить великі прибутки клуби отримують від трансферу (продажу) гравців іншим командам, які хочуть підсилити позиції у своїх клубах [16].

Досить важливим аспектом спортивних масових заходів і передусім футболу є також тоталізатор, який в окремих випадках стає джерелами прибутку для мафіозних кіл. Продаються і купляються окремі спортсмени, а також клуби та асоціації. Виникають випадки підкупу суддів, тренерів та гравців не тільки у футболі. Це зазначається в баскетболі та ряді інших видів спорту.

Іншим негативним явищем, яке супроводжує спортивні заходи, є також використання допінгу. Використання різноманітних хімічних та органічних засобів для підвищення фізичної активності сили та витриманості заборонено багатьма міжнародними угодами. Їх використання шкодить насамперед здоров'ю спортсменів, а також і престижу країн, які беруть участь у спортивних змаганнях.

З метою більш докладної характеристики спортивних масових заходів вважаємо доцільним проаналізувати види та форми їх проведення, які впливають на вжиття заходів щодо забезпечення безпеки під час їх проведення та вдосконалення загалом.

С. Ю. Мартишко, який проводив аналіз спортивних масових заходів визначав їх як сукупність відповідних дій або явищ соціального життя. Водночас спортивні заходи здійснюються з метою задоволення духовних, фізичних та інших потреб як учасників, так і глядачів. До того ж він стверджував, що масові спортивні заходи також можна визначити як форму реалізації відповідних прав і свобод індивідів у соціумі [18].

Існує ще ряд визначень спортивних заходів. Вони характеризуються в таких науках, як психологія, соціологія, юриспруденція тощо. З точки зору організаційних визначень їх характеризують як змагання з різних видів спорту. Водночас за змаганнями спостерігають глядачі [14].

Аналіз класифікації масових спортивних заходів показує, що вони є доволі різноманітними, також різноманітними є підходи до їхньої класифікації.

Насамперед масові спортивні заходи класифікуються за рівнем проведення, а також у переважній більшості відповідно за організаціями, які проводять ці змагання.

На цій підставі можна визначити такі види спортивних масових заходів:

- міжнародні, коли у змаганнях беруть участь представники різних держав;
- всеукраїнські, які організовані українськими спортивними організаціями і в яких беруть участь представники з більшості регіонів та областей України;
- регіональні, коли у змаганнях беруть участь спортсмени окремих регіонів;
- обласні та районні, тобто вони обмежені рівнем області або району;
- місцеві, а також міські та суб'єктові спортивні заходи, коли в них беруть участь спортсмени окремих міст або окремих суб'єктів.

Визначаються також професійні та аматорські змагання. Професійні змагання – це масові спортивні заходи, у яких беруть участь професійні спортсмени, які постійно тренуються і які входять до збірних України й отримують заробітну плату від держави. В аматорських змаганнях беруть участь спортсмени, які не займаються спортом постійно, вони змагаються періодично і не мають відповідних виплат від держави.

Масові спортивні заходи можуть класифікувати як ігрові та не ігрові. До ігрових масових спортивних заходів належать змагання з футболу, волейболу, баскетболу, хокею та тощо. Зазначені масові спортивні заходи мають назву ігрових, тому що участь у змаганнях беруть команди, які змагаються між собою. Основна мета таких змагань – це забитий гол чи інші дії з метою перемогти суперника за встановленими правилами. Більшість ігрових заходів проводять з присутністю великої кількості уболівальників. Присутність значної кількості уболівальників передбачає також посилення заходів з метою забезпечення безпеки як глядачів, так і спортсменів.

Не ігрові масові спортивні заходи – це в більшості випадків індивідуальні, які в більшості випадків практикуються в легкій атлетиці. До них належать біг на різні дистанції, біг з перешкодами, естафети, спортивна ходьба тощо.

Водночас потрібно зазначити, що такі змагання, хоч їх проводять на великих стадіонах, не збирають великої кількості глядачів, проте вони також належать до спортивних масових заходів.

Крім того, в легкій атлетиці проводять змагання зі стрибків у довжину та висоту, а також метання різних предметів: молота, списа та штовхання ядра.

До окремих видів масових спортивних заходів належать такі види, як боротьба, а також шахи, шашки та різноманітні ігри, в яких використовують карти. Окремими видами масових спортивних заходів є веслування, парусний спорт, стрільба, лижні змагання та різноманітні види змагань на транспортних засобах і конях.

Якщо класифікувати масові спортивні заходи за участю людей і машин, то останні також проводять з присутністю великої кількості глядачів. Водночас змагання з участю транспортних засобів відрізняють за участю різних транспортних засобів. До них належать велосипеди, мотоцикли, легкові та вантажні автомобілі.

Неігрові спортивні заходи в більшості випадків – це змагання окремих спортсменів. Мета таких змагань – досягнення певного результату, демонстрування можливостей людини, встановлення різноманітних рекордів. Це можуть бути світові рекорди, рекорди окремих країн чи особисті рекорди спортсменів. До таких спортивних масових заходів належать плавання, легка атлетика, альпінізм, важка атлетика, бокс, гімнастика спортивна та художня, гірськолижний спорт та ряд інших.

Зазначені спортивні заходи проводять у переважній більшості у спортивних залах, присутність уболівальників невелика і питання охорони публічного порядку та публічної безпеки не становить великих проблем [20].

Варто зазначити, що масові спортивні заходи класифікуються також за формою проведення, тобто за організацією.

Якщо це міжнародні масові спортивні заходи, то вони за загальною класифікацією поділяються на чемпіонати, першості, кубки з різних видів спорту, кубки федерацій тощо.

В Україні також визначаються чемпіонати, кубки, різноманітні всеукраїнські галузеві спортивні змагання. Водночас переможці всеукраїнських змагань у переважній більшості беруть участь у міжнародних змаганнях

Якщо коротко проаналізувати різні форми проведення масових спортивних заходів, то можна встановити певні чемпіонати як в Україні, так і міжнародні, що передбачають участь команд або окремих спортсменів і проводяться по-різному. Наприклад, чемпіонат України з футболу, який збирає найбільшу чисельність глядачів, проводять упродовж певного періоду з вересня до травня місяця кожного року. Окремі чемпіонати проводять у короткі терміни.

Масові спортивні заходи, які проводять, спрямовані за визначення переможця чемпіонату. В окремих випадках переможцем визнається команда, яка посіла перше місце, або окремих спортсмен чи група спортсменів, які за результатами змагань посіли перше місце і їм рішенням суддів присвоюють звання чемпіона.

Класифікація за видами масових спортивних заходів може проводитися за типами учасників таких змагань. Окремі дослідники поділяють масові спортивні заходи та змагання на такі види:

– дитячі спортивні змагання, які проводять за межами країни. Їх можна проводити з різних видів спорту;

– юнацькі спортивні змагання, під час яких змагаються юнаки певної вікової категорії, наприклад, змагання футболістів віком 16, 17 або 18 років;

– досить поширеними є аматорські спортивні змагання. У таких змаганнях беруть участь аматори, які мають певні навички в тому чи іншому виді спорту, але вони займаються спортом несистематично й на непрофесійній основі. Зазначені змагання також збирають певну кількість глядачів, але в переважній більшості порушень та проблем не фіксується;

– змагання так званих вищих досягнень. Ці змагання проводять у переважній більшості з певного виду спорту і беруть участь у таких змаганнях професійні спортсмени. Метою зазначених змагань є цільова підготовка спортсменів, які будуть брати участь у всеукраїнських або міжнародних змаганнях, зокрема і в Олімпійських іграх;

– останнім часом поширилися так звані ветеранські спортивні змагання. Ці змагання проводять у переважній більшості серед ветеранів, які наприклад, брали участь у війні проти російської федерації, вони отримали поранення чи втратили кінцівки, але професійно займалися спортом і бажають продовжити ним займатися;

– окремим видом змагань визначені олімпійські спортивні змагання. Їх проводять з олімпійських видів спорту один раз на чотири роки. Водночас змагання проводять у тому місті, яке вибороло перемогу серед інших міст світу. Види олімпійських видів спорту, які визначені у відповідних правилах проведення зимових та літніх Олімпійських Ігор. Зазначені види визнаються Міжнародним Олімпійським комітетом, який є також організатором зазначених масових спортивних заходів;

– спортивні змагання інвалідів. Нещодавно було прийняте рішення проводити Олімпійські ігри серед інвалідів. У таких змаганнях беруть участь лише інваліди, які також проводять відповідну підготовку.

Масові спортивні заходи можуть бути кваліфікованими відповідно до кількості глядачів, які присутні на змаганнях.

Кількість глядачів або вболівальників залежить від типу масових спортивних заходів та виду спорту. Наприклад, змагання з футболу передбачають присутність великої кількості глядачів, тому їх проведення вимагає посилення заходів з охорони публічного порядку та публічної безпеки.

З іншого боку, наприклад, змагання з веслування, волейболу, різноманітних видів боротьби, фехтування та деяких інших проводять без великої кількості глядачів, тому питання охорони публічного порядку та публічної безпеки вирішується простіше.

Окремо варто визначити спортивні змагання, які проводять за допомогою різноманітних машин чи устаткування. Серед техніки, яку використовують для

спортивних змагань, можна виділити різні типи автомобілів та мотоциклів, а також літальних апаратів. Спеціальне устаткування та прилади використовують у таких видах спорту, як бобслей, вітрильний спорт, санний спорт, парашутний спорт і деяких інших. Нещодавно до олімпійських видів спорту внесено кьорлінг, під час проведення якого використовують відповідні щитки.

Певною мірою можна класифікувати види масових заходів за загрозами для учасників змагань. На першому місці тут є змагання з гонок на автомобілях та мотоциклах, адже спортсмени пересуваються на великих швидкостях, і найменша помилка може коштувати життя. Травмонебезпечними також можна вважати також і окремі види спорту, де бере участь багато спортсменів. Це хокей, регбі, американський футбол, звичайний футбол і деякі інші.

За результатами проведеного аналізу можна зробити відповідні висновки:

1. Спортивні масові заходи є найбільш масовими та багаточисельними, загалом це футбол і деякі інші види масових заходів (хокей, баскетбол, регбі тощо). Під час проведення масових спортивних заходів спорту виникає більше проблем у сфері забезпечення безпеки як учасників, так і глядачів.

2. Масові спортивні заходи на сьогодні – це досить великі капіталовкладення та економічний прибуток, так як вони охоплюють більшість населення земної кулі, а інформація про проведення тих чи інших спортивних змагань поширюється досить швидко.

3. Крім відкритих масових спортивних заходів, існують так звані закриті спортивні змагання, які проводять у переважній більшості мафіозні та кримінальні структури. Основною метою таких змагань є тоталізатор, тобто заробляння грошей. Водночас досить часто учасники таких змагань травмуються.

4. У сучасному спортивному русі узаконено продаж окремих видів спортсменів. У переважній більшості такий продаж відбувається за згодою того чи іншого спортсмена, який переходить до іншого клубу чи команди. Проте існують випадки, коли спортсменів продають без їхньої згоди або через погрози та шантаж.

5. Масові спортивні заходи стали невід'ємною частиною сучасного суспільства. У світі немає людей, які б не знали про ті чи інші події та змагання. Масові спортивні заходи певною мірою сприяють соціалізації населення, а також пропаганді здорового способу життя.

6. В окремих випадках масові спортивні заходи використовують у політичних цілях. Наприклад, на Олімпійські ігри 2024 року, які будуть проводити у столиці Франції Парижі, не допущено спортсменів з російської федерації та Білорусі, які розв'язали війну в Україні і не дотримуються відповідних вимог Олімпійської хартії. Зазначені країни хочуть використати Олімпійські ігри для формування думки в міжнародного співтовариства про те, що порушення міжнародних договорів, ведення війни є звичайним явищем у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабіко І. В., Дмитрук В. С. Історія фізичної культури. Луцьк : ЛНТУ, 2013. 87 с.
2. Бубка С. Н. Олімпійський спорт: давньогрецька спадщина та сучасний стан : дис. ... д-ра наук. Спеціальність 24.00.01 – олімпійський і професійний спорт.
3. Кривуля О. М. Філософія : навчальний посібник. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. 592 с.
4. Сукенніков О. В. Особистість як соціокультурний феномен: історико-філософський аналіз : дис. ... канд. філос. наук. Спеціальність 09.00.05 – історія філософії. Київ, 2021. 238 с.
5. Мартіросян Л. А. Релігія як чинник формування традицій соціального виховання в епоху античності: Стародавня Греція. URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1022/1/Martirosian.pdf>
6. Балух В. О. Історія античної цивілізації : у 3-х т. Т. 1 : Стародавня Греція. Чернівці : Наші книги, 2007.
7. Гвоздік О. І. Ідея прав людини: суперечності розвитку та реалізації. *Філософські та методологічні проблеми права* : науковий журнал. 2012. № 1 (3). С. 34–42.
8. Ларіонова В. К. Історія національних (етнічних) релігій : навчальний посібник. Івано-Франківськ : Видавець І. Я. Третяк, 2010. 388 с.
9. Иванов В. Д. Олимпийские игры: исторический ракурс. *Physical Culture, Sport, Tourism, Motor Recreation*. 2019. Vol. 4. No. 3.
10. Історія Стародавньої Греції. К., 1998. 336 с.
11. Сервачак О. В., Лефтеров В. О. Психологія проведення масових спортивних заходів на великих стадіонах : монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 254 с.
12. Соболев Е., Сватъев А., Дорошенко. Показники фінансового забезпечення міграції футболістів у провідних європейських лігах. *Спортивна наука та здоров'я людини* : наукове електронне періодичне видання. К., 2021. № 1(5). 191 с.
13. Волік С., Мулик В. Фінансові складові функціонування провідних футбольних клубів Європи. *Молода спортивна наука України* : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Є. Приступи. Л., 2014. Вип. 18. URL : <http://repositorv.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/573/1/Vol 2.pdf>
14. Кошевара О. Л. Вплив світового ринку трансферів футболістів на конкурентоспроможність футбольних клубів Європи. *Економіка та держава*. 2017. URL : <file:///C:/Users/vital/Downloads/ecde 2017 11 22.pdf>
15. Гончарук С. А., Латишев М. В. Аспекти фінансової діяльності футбольних топ клубів Європи. URL : <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/5485>
16. Наполи подозревают в связях с мафией. URL : <https://football.ua/italy/348590-napoli-podozrevajut-v-svjazjakh-s-mafiejj.html>
17. Мартишко А. Ю. Адміністративно-правове забезпечення охорони громадського порядку ОВС під час проведення спортивних заходів : дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. К., 2010. 248 с.

18. Охорона громадського порядку під час проведення футбольних матчів : навчально-практичний посібник / за заг. ред. В. В. Коваленка. К. : КНТ, 2012. 360 с.

19. Заросило В. В. Адміністративно-правове забезпечення проведення масових заходів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право. Київ, 2017. 216 с.

REFERENCES

1. Babiko I. V., Dmytruk V. S. History of physical culture. Lutsk : LNTU, 2013. 87 p.
2. Bubka S. N. Olympic sports: ancient Greek heritage and modern state : dis. ... d-ra of sciences. Specialty 24.00.01 – olympic and professional sports.
3. Kryvulya O. M. Philosophy : Study guide. Kh. : KhNU named after V. N. Karazin, 2010. 592 p.
4. Sukennikov O. In Personality as a sociocultural phenomenon: historical and philosophical analysis : dis. ... Ph. D. philosophical. of science. Specialty 09.00.05 – history of philosophy. Kyiv, 2021. 238 p.
5. Martirosyan L. A. Religion as a factor in the formation of traditions of social education in the era of antiquity. URL : <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1022/1/Martirosian.pdf>
6. Balukh V. O. History of ancient civilization : In 3 volumes. Volume 1 : Ancient Greece. Chernivtsi : Our books, 2007.
7. Gvozdik O. I. The idea of human rights: contradictions in development and implementation. *Philosophical and methodological problems of law* : scientific journal. 2012. No. 1 (3). P. 34–42.
8. Larionova V. K. History of national (ethnic) religions : study guide. Ivano-Frankivsk : Publisher I. Ya. Tretyak, 2010. 388 p.
9. Ivanov V. D. Olympic Games: a historical perspective. *Physical Culture, Sport, Tourism, Motor Recreation*. 2019. Vol. 4. No. 3.
10. History of Ancient Greece. K., 1998. 336 p.
11. Servachak O. V., Lefterov V. O. Psychology of mass sports events at large stadiums : monograph. Odesa : Phoenix, 2018. 254 p.
12. Sobol E., Svatiev A., Doroshenko. Indicators of financial support for the migration of football players in the leading European leagues. *Sports science and human health* : Scientific electronic periodical. K., 2021. No. 1(5). 191 p.
13. Volik C., Mulyk V. Financial components of the functioning of the leading football clubs in Europe. *Young sports science of Ukraine* : coll. of science from the field of physics education, sports and human health / by general editor E. Attacks. L., 2014. Vol. 18. URL : <http://repositorv.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/573/1/Vol 2.pdf>
14. Koshevarov O. L. The influence of the world market of transfers of football players on the competitiveness of European football clubs. *Economy and the state*. 2017. URL : <file:///C:/Users/vital/Downloads/ecde 2017 11 22.pdf>
15. Honcharuk S. A., Latyshev M. V. Aspects of financial activity of top football clubs in Europe. URL : <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/5485>

Свистович Р. С. Спортивні масові заходи: історія, форми проведення, сучасний стан та їх значення для суспільства

16. Napoli are suspected of ties to the mafia. URL : <https://football.ua/italy/348590-napoli-podozrevajut-v-svjazjakh-s-mafiejj.html>

17. Martyshko A. Yu. Administrative and legal provision of protection of public order of the Ukrainian Armed Forces during sports events : dis. ... cand. law of science 12.00.07. K., 2010. 248 p.

18. Protection of public order during football matches. Educational and practical manual / According to general ed. V. V. Kovalenko. K. : KNT, 2012. 360 p.

19. Zarosylo V. V. Administrative and legal support for holding mass events in Ukraine : dis. Ph.D. legal of science. Specialty 12.00.07 – administrative law and process, financial law, information law. Kyiv, 2017. 216 p.

R. S. Svystovych. MASS SPORTS EVENTS HISTORY, FORMS OF CONDUCT, CURRENT STATE AND THEIR IMPORTANCE FOR SOCIETY

The scientific article established that mass sports events have a rather long history. The first mass sports events were recorded even in the first states of the East. Mass sports events were most developed in Ancient Greece, and the main events of that time were mass sports events, which were called the Olympic Games. There are quite a lot of interpretations regarding the organization and holding of sports mass events, but today the following are singled out: achieving a certain level of comfort and satisfaction on the part of both participants and spectators; promotion of a healthy lifestyle; certain psychological relief for participants and spectators; making money and using a totalizer, partial use of participants in mass sports events for political purposes.

The analysis carried out in the article shows that the most mass sporting events are football matches, which in total gather more than 1 billion spectators every year around the world. At the same time, football is a lot of money, which is used to popularize football and make money for football club owners. In addition, it is quite common to sell players to different teams for the purpose of making money. Today, sports law has already developed and exists, which to a certain extent affects the formation of not only social relations, but in some cases also politics and international relations.

Certain types of mass sports events are distinguished by the fact that mafia structures are involved in the organization and holding of tournaments. There are also sports competitions that aim to cause injuries to the participants and in some cases even death.

Mass sports events are rarely held in Ukraine today due to the war waged by the Russian Federation, but Ukrainian athletes participate in various competitions.

It was concluded that sports mass events are a necessary part of human culture, which develops and to a certain extent exerts an influence on society.

Key words: *mass sports events, participants in mass sports events, spectators, the purpose of mass sports events, financial issues of mass sports events, negative aspects of mass sports events, positive aspects of mass sports events.*

Стаття надійшла до редколегії 30 липня 2024 року